

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 2 kwietnia 2019 r.

BADK.DPK.133.12.2019 MK

P9-06/19	Data wpływu petycji 18 lutego 2019 r
	Data sporządzenia informacji o petycji 29 marca 2019 r.

ZDROWIE

TEMAT

TERAPIA UZALEŻNIEŃ ALKOHOLOWYCH

WNOSZACY PETYCJE: petycja zbiorowa

Krajowa Rada Związków i Stowarzyszeń Abstynenckich „Krajowa Rada”.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, w celu ujęcia w ustawie procesu kształcenia i zdobywania uprawnień zawodowych przez specjalistów psychoterapii uzależnień oraz instruktorów terapii uzależnień.

UZASADNIENIE WNOSZĄCYCH PETYCJE:

Autorzy petycji, wnoszą o dodanie w art. 21 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi nowych zapisów:

- w art. 21¹–21² zdefiniowanie pojęcia leczenia odwykowego (psychoterapia osób uzależnionych od alkoholu oraz członków ich rodzin), wskazanie wymogów kwalifikacyjnych dla osób ubiegających się o uzyskanie certyfikatu specjalisty psychoterapii uzależnień i instruktora terapii uzależnień oraz określenie procedury udzielania certyfikatów;
- w art. 21³–21⁶ uregulowania dotyczące uzyskiwania akredytacji przez podmioty ubiegające się o organizację szkoleń oraz przeprowadzanie egzaminu certyfikacyjnego (określenie poszczególnych etapów i wymiaru godzinowego programu szkoleniowego), określenie wymogów stawianych podmiotom mającym realizować poszczególne etapy programu, a także zasad przeprowadzania kontroli realizacji programu szkoleniowego oraz sposobu powoływania komisji egzaminacyjnych.

W uzasadnieniu autorzy petycji stwierdzają, że likwidacji uległ – funkcjonujący od 20 lat – system kształcenia terapeutów uzależnienia od alkoholu, w związku z utratą mocy obowiązującej *rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 25 czerwca 2012 r. w sprawie organizacji, kwalifikacji personelu, sposobu funkcjonowania i rodzaju podmiotów leczniczych wykonujących świadczenia stacjonarne i całodobowe oraz ambulatoryjne w sprawowaniu opieki nad uzależnionymi od alkoholu oraz sposobu współdziałania w tym zakresie z instytucjami publicznymi i organizacjami społecznymi* (Dz. U. poz. 734).

W opinii wnoszących petycję, na mocy przepisów wykonawczych obowiązujących od 1 stycznia 2019 r., psychoterapię osób uzależnionych od alkoholu prowadzić będą specjaliści psychoterapii uzależnień oraz instruktorzy terapii uzależnień, których proces kształcenia oraz doświadczenie zawodowe nie uwzględniają specyfiki pracy z osobami uzależnionymi od alkoholu, ani technik terapeutycznych stosowanych w prowadzeniu terapii tych osób.

Zdaniem autorów petycji, w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu

merytorycznego psychoterapii uzależnienia od alkoholu, konieczne jest stworzenie ram prawnych dla kształcenia terapeutów, w sposób uwzględniający specyfikę i potrzeby tej grupy pacjentów.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2018 r. poz. 2137 ze zm.) określa zadania z zakresu polityki społecznej mające na celu przeciwdziałanie alkoholizmowi (leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych), a także normuje sposób postępowania podmiotów leczniczych w stosunku do osób nadużywających alkoholu.

Organizacja pomocy dla osób uzależnionych od alkoholu (art. 22) należy do zadań: samorządu województwa (tworzenie i prowadzenie podmiotów leczniczych wykonujących działalność w systemie stacjonarnym i całodobowym oraz wojewódzkich ośrodków terapii uzależnienia i współuzależnienia) oraz samorządu powiatu (tworzenie i prowadzenie innych podmiotów leczniczych¹ udzielających świadczeń w zakresie leczenia odwykowego).

Leczenie odwykowe jest dobrowolne (art. 21), za wyjątkiem przypadków określonych w ustawie, a także wolne od opłat za wykonane świadczenia.

Członkowie rodziny osoby uzależnionej od alkoholu, dotknięci następstwami nadużywania alkoholu, są uprawnieni do uzyskiwania w wyżej wymienionych podmiotach bezpłatnych świadczeń zdrowotnych w zakresie terapii i rehabilitacji współuzależnienia oraz profilaktyki (art. 23).

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2018 r. poz. 1030 ze zm.) określa zasady i tryb postępowania w zakresie przeciwdziałania narkomanii poprzez kształtowanie polityki społecznej, gospodarczej, oświatowo-wychowawczej i zdrowotnej, w szczególności: leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych oraz działalność wychowawczą, edukacyjną, informacyjną i profilaktyczną.

Podjęcie leczenia, rehabilitacji lub reintegracji osób uzależnionych jest dobrowolne, jeżeli przepisy ustawy nie stanowią inaczej. Leczenie osoby uzależnionej (art. 26) prowadzone jest bezpłatnie przez podmiot leczniczy lub lekarza wykonującego zawód w ramach praktyki zawodowej.

Rehabilitację osoby uzależnionej mogą prowadzić: lekarz posiadający specjalizację w dziedzinie psychiatrii lub osoba posiadająca certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień. W rehabilitacji może uczestniczyć osoba posiadająca certyfikat instruktora terapii

¹ Zakłady leczenia odwykowego dziennego pobytu dla osób niewymagających całodobowych świadczeń, przychodnie oraz poradnie.

uzależnień. Reintegrację osób uzależnionych prowadzą: centra integracji społecznej (tworzone na podstawie przepisów o zatrudnieniu socjalnym), podmioty wymienione w art. 26 ust. 1 i 2 ustawy oraz podmioty działające na rzecz ochrony zdrowia.

Certyfikaty specjalisty psychoterapii uzależnień i instruktora terapii uzależnień, są wydawane osobom, które ukończyły szkolenie w dziedzinie uzależnienia, zgodnie z programem wybieranym w drodze konkursu przez Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii (KBdsPN), co najmniej raz w roku kalendarzowym.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 grudnia 2018 r. w sprawie funkcjonowania podmiotów leczniczych sprawujących opiekę nad uzależnionymi od alkoholu (Dz. U. poz. 2410) określa: organizację, kwalifikacje personelu, sposób funkcjonowania i rodzaje podmiotów leczniczych wykonujących świadczenia stacjonarne całodobowe i ambulatoryjne w sprawowaniu opieki nad uzależnionymi od alkoholu oraz sposób współdziałania podmiotów leczniczych z instytucjami publicznymi i organizacjami społecznymi w zakresie sprawowania tej opieki.

Podmioty lecznicze (§ 2) wykonujące świadczenia stacjonarne i całodobowe oraz ambulatoryjne są zobligowane do realizacji:

- działań diagnostycznych w zakresie diagnozy nozologicznej i problemowej;
- programów korekcyjnych dla osób spożywających alkohol ryzykownie i szkodliwie lub używających substancji psychoaktywnych oraz osób z zaburzeniami nawyków i popędów;
- programów psychoterapii uzależnień;
- programów psychoterapii zaburzeń funkcjonowania członków rodziny, które wynikają ze spożywania alkoholu lub używania innych substancji psychoaktywnych przez osoby bliskie – „programy psychoterapii członków rodzin”;
- indywidualne świadczenia zapobiegawczo-lecznicze dla osób spożywających alkohol szkodliwie oraz uzależnionych od alkoholu i członków ich rodzin;
- indywidualne świadczenia rehabilitacyjne dla osób uzależnionych od alkoholu i członków ich rodzin;
- działania konsultacyjno-edukacyjne dla członków rodzin osób uzależnionych od alkoholu.

Do podmiotów leczniczych prowadzących placówki leczenia uzależnienia od alkoholu zalicza się:

- 1) poradnie terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia;

- 2) poradnie leczenia uzależnień;
- 3) całodobowe oddziały albo stacjonarne ośrodki terapii uzależnienia od alkoholu;
- 4) całodobowe oddziały albo stacjonarne ośrodki leczenia uzależnień;
- 5) dzienne oddziały terapii uzależnienia od alkoholu;
- 6) dzienne oddziały leczenia uzależnień;
- 7) oddziały albo ośrodki leczenia alkoholowych zespołów abstynencyjnych;
- 8) hostele dla osób uzależnionych od alkoholu.

Placówkami (wymienionymi w § 4 pkt 1-6 i 8) mogą kierować specjaliści psychoterapii uzależnień, posiadający co najmniej pięcioletni staż pracy w zakresie leczenia uzależnień.

Oddziałami albo ośrodkami leczenia alkoholowych zespołów abstynencyjnych kierują lekarze specjaliści w dziedzinie: psychiatrii, chorób wewnętrznych, neurologii, anestezjologii, anestezjologii i reanimacji, anestezjologii i intensywnej terapii.

Podmioty lecznicze wykonujące świadczenia stacjonarne i całodobowe, współdziałają z Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA) oraz innymi organizacjami społecznymi przez:

- 1) informowanie o ofercie leczenia uzależnienia od alkoholu oraz ofercie leczenia członków rodzin osób uzależnionych od alkoholu;
- 2) udział w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych pracowników merytorycznych;
- 3) wskazywanie pacjentom ofert innych podmiotów leczniczych, które bardziej odpowiadają ich potrzebom;
- 4) informowanie, we współpracy z organami samorządu terytorialnego i ośrodkami pomocy społecznej, o możliwościach udzielenia osobie uzależnionej od alkoholu wsparcia niezbędnego do zaspokojenia jej podstawowych potrzeb życiowych oraz o miejscu udzielenia wsparcia;
- 5) wspieranie inicjatyw instytucjonalnych i pozainstytucjonalnych na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych w środowiskach lokalnych.

Wojewódzkie ośrodki terapii uzależnienia i współuzależnienia (tworzone na mocy art. 22 ust. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi) zapewniają świadczenia przez ośrodki terapii uzależnienia od alkoholu, które wykonują :

- stacjonarne i ambulatoryjne świadczenia zdrowotne dla osób uzależnionych od alkoholu i członków ich rodzin albo
- ambulatoryjne świadczenia zdrowotne dla osób uzależnionych od alkoholu

i członków ich rodzin, a w skład ośrodka wchodzi: dzienny oddział terapii uzależnienia od alkoholu lub dzienny oddział leczenia uzależnień oraz poradnia terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia lub poradnia leczenia uzależnień.

Psychoterapię uzależnienia od alkoholu i psychoterapię członków rodzin (§ 12) prowadzą osoby posiadające certyfikat specjalisty psychoterapii uzależnień. W udzielaniu świadczeń mogą brać udział osoby posiadające certyfikat instruktora terapii uzależnień

Szkolenia w zakresie specjalisty psychoterapii uzależnień oraz instruktora terapii uzależnień (§ 14), rozpoczęte na podstawie programu opracowanego przez PARPA i niezakończone przed 1 stycznia 2019 r., są prowadzone na podstawie dotychczasowych przepisów, przy założeniu że:

1) akredytacje udzielone na prowadzenie szkolenia w zakresie podstawowych umiejętności udzielania pomocy psychologicznej oraz nowoczesnych metod diagnozowania i terapii uzależnienia i psychoterapii członków rodzin oraz na prowadzenie stażu klinicznego zachowują ważność na okres, na jaki zostały wydane;

2) podmioty, których akredytacje na prowadzenie szkoleń wygasają w trakcie szkolenia, mogą na zasadach obowiązujących do 1 stycznia 2019 r., uzyskać kolejną akredytację na okres nie dłuższy niż do 31 grudnia 2023 r.;

3) osoby uprawnione do prowadzenia superwizji klinicznej do celów szkoleniowych na podstawie przepisów dotychczasowych, zachowują uprawnienia;

4) PARPA wydaje, na podstawie przepisów dotychczasowych, zaświadczenia potwierdzające status uczestnictwa w szkoleniu, stanowiące podstawę do uczestniczenia w udzielaniu świadczeń z zakresu psychoterapii uzależnienia od alkoholu i psychoterapii członków rodzin, ważne nie dłużej niż do 31 grudnia 2023 r.;

5) PARPA przeprowadza egzaminy certyfikacyjne nie dłużej niż do 31 grudnia 2024 r.

Osobom, które zdały egzamin certyfikacyjny, Agencja wydaje certyfikaty w zakresie specjalisty psychoterapii uzależnień oraz instruktora terapii uzależnień, na podstawie przepisów dotychczasowych.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Rada Superwizorów Psychoterapii Uzależnień 21 marca 2019 r. poparła postulaty autorów petycji. Rada w stanowisku (Lp.dz. KSTU.RSPU 9/w19) skierowanym do Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji zwróciła się z wnioskiem o pilne wprowadzenie zmian w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Rada uznała, że akty wykonawcze Ministra Zdrowia² zmierzają do nieuprawnionego ujednoczenia oddzielnych i różniących się od siebie ścieżek certyfikacji w zakresie psychoterapii osób uzależnionych od alkoholu oraz członków ich rodzin, realizowanych w ramach PARPA i w zakresie terapii uzależnienia od narkotyków (KBdsPN).

Autorzy stanowiska zwrócili uwagę na następujące kwestie:

- poważne zawężenie zakresu programowego obowiązującego realizatorów szkoleń i osoby szkolące się;
- obniżenie waloru ewaluacyjnego egzaminu certyfikacyjnego i samego certyfikatu specjalisty psychoterapii uzależnień;
- obniżenie kompetencji merytorycznej komisji egzaminacyjnych w przebiegu egzaminu certyfikacyjnego dla specjalistów psychoterapii uzależnień, czyli procedury potwierdzania kompetencji;
- naruszenie praw nabytych superwizorów wpisanych na listę uprawnionych do prowadzenia szkoleniowej superwizji klinicznej w ścieżce PARPA;
- narażenie na straty przedsiębiorców realizujących, na mocy nadanej przez PARPA akredytacji, ramowy program szkoleniowy dla terapeutów uzależnień (szkół psychoterapii uzależnień, ośrodków stażowych, superwizorów);
- problemy kadrowo-finansowe podmiotów leczniczych i ryzyko utraty płynności;
- niedopuszczalne przesunięcie dotychczasowych uprawnień Rady do spraw akredytacji PARPA wyłącznie na Komisję konkursową, powoływaną przez dyrektora Krajowego Biura do spraw Przeciwdziałania Narkomanii;
- obniżenie wartości ewaluacyjnej Komisji Konkursowej.

INFORMACJE DODATKOWE:

Od 1 stycznia 2019 r.³ nastąpiły zmiany w programie szkolenia specjalistów psychoterapii uzależnień oraz instruktorów terapii uzależnień, prowadzonego dotychczas przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Nowe przepisy zagwarantowały osobom, które do końca 2018 r. uzyskały certyfikat

² Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 grudnia 2018 r. w sprawie funkcjonowania podmiotów leczniczych sprawujących opiekę nad uzależnionymi od alkoholu (obowiązuje od 1 stycznia 2019 r.);

Projekt zmiany rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie szkolenia w dziedzinie uzależnień (RCL nr MZ 694);

Projekt zmiany rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie rozporządzenia zmieniającego rozporządzenia w sprawie określenia trybu składania ofert, kryteriów i ich oceny oraz terminów postępowania konkursowego w sprawie wyboru programu specjalistycznego szkolenia w dziedzinie uzależnienia od środków odurzających lub substancji psychotropowych (RCL nr MZ 700);

³ Z dniem wejścia w życie rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie funkcjonowania podmiotów leczniczych sprawujących opiekę nad uzależnionymi od alkoholu (Dz. U. z 2018 r. poz. 2410).

specjalisty psychoterapii uzależnień lub instruktora terapii uzależnień, zachowanie wszystkich nabytych praw, ich certyfikaty nie tracą ważności. Nadto, osoby, które rozpoczęły naukę przed 1 stycznia 2019 r., mogą ją kontynuować w ramach szkoleń organizowanych przez Agencję.

Zmieniła się sytuacja rozpoczynających naukę po 1 stycznia 2019 r., mogą oni uczestniczyć wyłącznie w szkoleniach organizowanych przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii (KBdsPN).

Wszyscy, którzy ukończyli z wynikiem pozytywnym szkolenie w zakresie podstawowych umiejętności udzielania pomocy psychologicznej oraz nowoczesnych metod diagnozowania i terapii uzależnienia i psychoterapii członków rodzin, mogą na dotychczasowych zasadach realizować staż kliniczny (do 31 grudnia 2023 r.) i superwizję kliniczną (do połowy 2024 r.). Osoby, które ukończyły z wynikiem pozytywnym wszystkie etapy szkolenia mogą do 31 grudnia 2024 r. podchodzić do egzaminu organizowanego przez Agencję.

Zmianie uległy zasady wydawania zaświadczeń potwierdzających status osoby pozostającej w trakcie szkolenia:

– osoby zrekrutowane przed 31 grudnia 2018 r., które po raz pierwszy wystąpią do Agencji z wnioskiem o potwierdzenie statusu osoby pozostającej w trakcie szkolenia, otrzymają zaświadczenia ważne nie dłużej niż do 31 grudnia 2023 r.;

– osoby, które nie otrzymały jeszcze certyfikatu, a ich zaświadczenia wydane po 1 lipca 2012 r. straciły ważność, nie otrzymają nowego zaświadczenia. Ci, którzy muszą uzyskać zaświadczenie, aby kontynuować zatrudnienie powinni rozpocząć szkolenie organizowane przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii;

Nie uległ zmianie status osób posiadających certyfikat, które po jego uzyskaniu osiągnęły wykształcenie wyższe i tytuł zawodowy lub tytuł magistra na kierunkach: psychologia, pedagogika, pedagogika specjalna, socjologia, resocjalizacja, nauka o rodzinie, teologia lub filozofia.

OPRACOWAŁA

Marzena Krysiak

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz